

L'oculta magnitud de Romeu i Figueras

El filòleg i poeta
Josep Romeu i Figueras,
una de les persones
que més han fet
per valorar i divulgar
la literatura catalana
de totes les èpoques,
popular i culta, va morir
el dia 18 de desembre
a Barcelona.
Havia nascut a Òdena
(Anoia) el 1917.
El seu estudi sobre el
mite del comte Arnau
és una de les obres
més singulars
i exemplars
de la filologia catalana
de tots els temps.

“**M**ai no es valorarà prou la importància de Josep Romeu dins de la història del folklore de Catalunya. Es tracta de l'únic investigador que ha superat els límits de la simple recollida o de les exposicions descriptives generals, i ens ha donat autèntics estudis en profunditat sobre els orígens, la propagació i la reverberació textual de llegendes i balades i esquemes interpretatius de diades concretes.”

Aquestes paraules formen part de la nota impresa al dors de *Materials i estudis de folklore*, recull de textos de Josep Romeu publicat a l'editorial Alta Fulla el 1993 i completat amb un gran estudi sobre l'autor com a folklorista, a càrrec de Josep M. Pujol, professor de la Universitat Rovira i Virgili.

La nota anònima va ser escrita pel professor Pujol i ha resultat profètica, malauradament més profètica del que el seu redactor podia pensar, o profètica en un sentit que no esperava ni desitjava. Ho confirma el magre ressò que ha tingut la mort de l'autor del gran estudi sobre el mite del comte Arnau, conseqüència d'un injust desinterès dels professionals de la cultura en general –des d'articulistes i periodistes fins a membres de jurats de premis d'honor– sobre la immensa i fonamental producció filològica i literària del doctor Romeu, una personalitat excepcional de la cultura catalana del segle XX, comparable als grans gegants del país. O bé conseqüència de la manca suficient de professionals de la cultura prou atents a la cultura catalana més enllà de la que apareix als mitjans de comunicació.

Mai no es va valorar prou la importància de Josep Romeu i Figueras, un dels investigadors més rigorosos i prolífics que ha donat la filologia catalana dels darrers seixanta anys, amb aportacions úniques en el camp no solament de la història del folklore català, sinó en el de la literatura antiga –de la poesia popular o culta al teatre– i la poesia moderna.

Els darrers anys, jubilat de les tasques docents, va enllestir dues obres fonamentals: el *Corpus d'antiga poesia popular* (Barcino, 2000) i les *Poesies catalanes*, de Pere Serafí (Barcino, 2001), edició en què va treballar tota la seva vida. En aquesta editorial no solament va publicar una part important de la seva obra, també va treballar-hi, com a col·laborador de Josep Maria de Casacuberta, en les tasques d'edició.

També va excel·lir en l'estudi positiu de poetes contemporanis, en especial Joan Maragall, J.V. Foix, Salvador Espriu, Josep M. de Sagarra, Gabriel Ferrater, Joan Brossa, Joan Vinyoli, Carles Riba, Jaume Agelet i Bartomeu Roselló-Pòrcel. L'any 1984 publica a Laertes, antecessora de Columna, *Sobre Maragall, Foix i altres poetes*. Fins i tot els darrers anys es va ocupar dels joves poetes. Com Fuster, com Pla, les seves lectures no patien de cap encotillament cronològic acadèmic.

Ben interessant també és la seva producció poètica, que va repartir en dues etapes. La primera, entre els quaranta i inici dels cinquanta, i la segona, des del 1993 fins a la seva mort, la més prolífica. A diferència de l'investigador, el poeta no va sobreixir tant, però és pre-

cisament en la seva modèstia, en el respecte sagrat per la paraula, per la contenció i per l'esperit de la llengua, que la seva poesia mereix ser llegida i valorada, i a ben segur que la poesia catalana seria molt millor si tots els poetes llegissin els versos del doctor Romeu abans d'invocar la musa. Com també serien més entenedors i rigorosos molts estudis si haguessin estat influïts per la seva prosa científica.

Prou meritòria, i tan exemplar com el més exemplar del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, va ser la seva activitat com a promotor cultural, sense parlar dels seus esforços decidits i fructífers per recuperar la tradició dels estudis sobre la literatura catalana en els temps durs del franquisme. El 1946 va ser un dels fundadors de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, i també va participar en la fundació de la revista *Ariel*. Figurava com a responsable de la publicació, i per aquest motiu va ser interrogat a la Prefectura de Policia de la Via Laietana. Aquell mateix any 1946 va promoure la creació del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. I entre el 1961 i el 1969 organitzà els cicles de teatre medieval al Tinell de Barcelona.

El desconeixement que Catalunya tenia de Romeu i Figueras contrasta amb l'estíma que els editors, bo i començant per Barcino, van tenir envers la seva obra. L'Editorial Alta Fulla, a més del recull d'estudis de folklore, va reeditar-li dos llibres que havien aparegut a Barcino als anys cinquanta i que havien adquirit la categoria de clàssics insuperats. El 1993, *La nit de Sant Joan*, i el 1996, *Les nades tradicionals*. Columna li va publicar reculls d'estudis i poemaris, en especial *Tots els poemes*, el 1993. Farell li ha reeditat *El comte Arnau. La formació d'un mite* (2003), i li ha editat *Llegendes de la Garrotxa* (2004). Curial, *Poesia popular i literatura* (1974), els tres volums de *Teatre català antic* (1984-1985) i els dos de *Poesia en el context cultural del segle XVI al XVIII* (1991). La Magrana, *Quatre lectures de poesia medieval: Ramon Llull, Jordi de Sant Jordi, Ausiàs March, Joan Rois de Corella* (1991). Quaderns Crema, *Assaigs i altres indagacions crí-*

Josep Romeu i Figueras (Odena, Anola, 1917 – Barcelona, 2004), a més de poeta, ha estudiat el folklore, la poesia culta i popular antiga, el teatre antic i molts poetes contemporanis.

tiques (1996). I les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, a més dels *Estudis de lírica popular i lírica tradicional antigues* (1993) i les *Recerques d'etnologia i folklore* (2002), el seu *Quadern de memòries* (2003) i un detallat estudi sobre la seva poesia, *Josep Romeu i Figueras: l'intel·lectual i el poeta* (1997), de Maria Enrich.

Finalment, han estat diversos els editors que, a més de Columna, han tingut interès a incorporar la seva poesia als seus catàlegs, com Proa, Tres i Quatre, Pagès Editors i Moll.

Diversos factors, intrínsecs al tarannà del doctor Romeu, per una banda, i característics de l'actual situació cultural catalana, s'han aplegat per frustrar la justa popularització de la seva figura i de la seva obra, molt respectada entre erudits i grans lectors, els *happy few*.

Pel que fa als primers factors, cal esmentar la seva dispersió científica. Si en un país normal aquest fet hauria ajudat a fer-lo més conegut, a valorar-lo més, per excepcional, a casa nostra, on dominen les reduccions al tòpic i les etiquetes, s'ha convertit en un impediment.

També cal esmentar la seva peculiar relació amb la universitat. A diferència de molts catedràtics, no va utilitzar el

seu poder per envoltar-se d'acòlits, i quan es va jubilar tenia tanta feina que no va voler dirigir tesis. Per tant, tot i que va formar medievalistes, no va crear escola. La manca de persones professionalment afavorides per la seva autoritat acadèmica l'ha desproveït de promotors de la seva figura. Encara pitjor: una part notable del gremi universitari va crear al seu voltant un mur de silenci d'ençà que va gosar enfrontar-se científicament amb un poderós cap de colla, Joaquim Molas. Aquesta colla, cap inclòs, hauria pogut cridar l'atenció dels mitjans sobre la personalitat del doctor Romeu, però no ho va fer.

Per acabar-ho d'adobar, la seva mort s'ha esdevingut en uns moments altament discriminatoris contra la cultura catalana per molts mitjans de comunicació i de pèrdua d'empenta del periodisme cultural, reduït a seguir les presentacions de llibres, les suggerències dels caps de premsa de les editorials i les notes de premsa.

Aquests factors, sumats, s'han traduït en unes breus notes necrològiques –quan no el silenci– que, per coixes, impedièren mostrar la magnitud del personatge.

Lluís Bonada